

Recht op huisvesting als sociaal grondrecht

tekst: Martijn le Noble - 19 februari 2009

(van het recht op huisvesting moet onderscheiden worden het huisrecht; het huisrecht regelt de huisvrede, dus dat overheden in beginsel niet zonder toestemming van de bewoners de woning mogen betreden; bij het recht op huisvesting gaat het meer om de inspanningsverplichting van overheden om zorg te dragen voor adequate, betaalbare woonruimte)

De volgende verdragen of internationale documenten hebben het recht op huisvesting gecodificeerd:

- Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (**IVESCR**); **artikel 11**; vrijwel door alle staten ondertekend (bindend); <http://www.ond.vlaanderen.be/zorgvuldigbestuur/pdf/VerdragEcoSocioCultu.pdf>;
- Europees Sociaal Handvest (**ESH**); **artikel 31**; geratificeerd door bijna alle lidstaten van de Raad van Europa; Nederland partij (bindend); http://nl.wikipedia.org/wiki/Europees_Sociaal_Handvest

Deze verdragen verbinden in de eerste plaats staten onderling. Niettemin zijn zij ook van invloed in de relatie overheid burger. Zo kan bijvoorbeeld in het civiele recht door rechters naar verdragen worden gekeken om in te vullen wat 'maatschappijk betamelijk' is, als moet worden onderzocht of er sprake is van een onrechtmatige daad.

In de Nederlandse Grondwet is ook het een en ander genoemd. Artikel 22 lid 2 luidt: 'bevordering van voldoende woongelegenheden is voorwerp van zorg der overheid'. Afgaande op de letterlijke tekst dus wel erg sober geformuleerd. Niettemin is het m.i. aan de Eerste Kamer om eventueel te oordelen dat wetten die het effectief genot van voldoende woongelegenheden doelbewust inperken, als ongrondwettig geacht moeten worden. De rechter mag wetten overigens niet aan de grondwet toetsen, wel aan verdragen.

Bedacht moet worden dat het recht op huisvesting als sociaal grondrecht van de zogenoemde klassieke grondrechten moet worden onderscheiden. Bij klassieke grondrechten gaat het om rechten waarbij de overheid zich ergens van dient te onthouden, zoals bij het recht op privacy (bv. verbod inmenging persoonlijke levenssfeer), vrijheid van meningsuiting (bv. verbod censuur), recht op eerlijk proces (bv. verbod buitengerechtelijke executie), etc. Voorbeelden van sociale grondrechten anders dan het recht op huisvesting zijn bijvoorbeeld recht op arbeid, recht op geneeskundige bijstand, sociale zekerheid, e.d.

Bij sociale grondrechten bestaat er nog altijd de vrij wijdverbreide misvatting dat deze in het geheel niet juridisch afdwingbaar zouden zijn. In mijn eerste studiejaar kreeg ik dit zelfs onderwezen op de universiteit. De laatste jaren is er op dit punt van de sociale grondrechten in internationaal verband gelukkig een

hoop in beweging gekomen. Het valt buiten het bestek van deze toelichting om dit helemaal uit de doeken te doen. Wie zich in een juridische procedure op de sociale grondrechten wil beroepen, doet er verstandig aan om er een meer diepgaande studie van te maken. Om toch de betekenis van deze sociale grondrechten enigszins op waarde te kunnen schatten, kan men hierover het volgende zeggen:

- welliswaar moet nog altijd rekening gehouden worden met de financiële middelen van de betreffende overheden in hoeverre zij hun verplichting tot het realiseren van de verschillende sociale grondrechten moeten nakomen;
- inmiddels is vrijwel niet meer in redelijkheid te weerleggen dat overheden in de nakoming van hun verplichtingen om de sociale grondrechten te waarborgen, zich in ieder geval geen verslechering mogen veroorloven.

Samengevat kan worden dat er op lidstaten weldegelijk een bindende verplichting rust om op progressieve wijze de sociale grondrechten te verwezenlijken. Misschien lijkt het nog ver weg dat daklozen via de rechter een woning kunnen afdwingen, in Frankrijk is dit reeds de praktijk!

Tot slot zijn nog van belang: de 'Maastricht Guidelines' ; artikel 9 drukt lidstaten op het hart dat het onrechtmatig is wanneer een substantieel aantal individuen verstoken wordt van (onder meer) 'basic shelter and housing'. Wanneer duizenden mensen door één wetswijziging dakloos gemaakt worden, dan lijkt mij dat een substantieel aantal!

http://www1.umn.edu/humanrts/instree/Maastrichtguidelines_.html

Teksten:

Art. 11 IVESCR 'recht op behoorlijke levensstandaard'):

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op een behoorlijke levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin, daarbij inbegrepen toereikende voeding, kleding en huisvesting, en op steeds betere levensomstandigheden.

Bovendien valt het recht op huisvesting ook uit het recht op gezondheid af te leiden (art 12 IVESCR)

Art. 31 ESH 'recht op huisvesting':

Teneinde de doeltreffende uitoefening te waarborgen van het recht op bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting, verbinden de Partijen zich maatregelen te nemen die erop zijn gericht:

- 1. de toegang tot adequate huisvesting te bevorderen;*
- 2. dak- en thuisloosheid te voorkomen en te verminderen teneinde het geleidelijk uit te bannen;*
- 3. de kosten voor huisvesting binnen het bereik te brengen van een ieder die niet over voldoende middelen beschikt.*

Tot slot nog een andere formulering waarnaar kan worden gekeken om vast te stellen hoe het recht op huisvesting kan worden ingevuld: **artikel 25** van de (zelf overigens niet bindende, maar daarom zeker niet niet-richtinggevende) **Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens** (UVRM):

lid 1 ('adequate levensstandaard'): Een ieder heeft recht op een levensstandaard, die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder begrepen voeding, kleding, huisvesting en geneeskundige verzorging en de noodzakelijke sociale diensten, alsmede het recht op voorziening in geval van werkloosheid, ziekte, invaliditeit, overlijden van de echtgenoot, ouderdom of een ander gemis aan bestaansmiddelen, ontstaan ten gevolge van omstandigheden onafhankelijk van zijn wil.

Ter volledigheid nog de artikelen die het **huisrecht** beschermen:

Grondwet

Hoofdstuk 1: Grondrechten

Artikel 12

1. Het binnentreden in een woning tegen de wil van de bewoner is alleen geoorloofd in de gevallen bij of krachtens wet bepaald, door hen die daartoe bij of krachtens de wet zijn aangewezen.

2. Voor het binnentreden overeenkomstig het voorgaande lid is voorafgaande legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden vereist. Aan de bewoner wordt een schriftelijk verslag van het binnentreden verstrekt.

Europees Verdrag van de Rechten van de Mens

Titel 1. Rechten en Vrijheden

Artikel 8

Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Internationaal verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten

Artikel 17

Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis (...)

Een ieder heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Wetboek van Strafrecht

Tweede boek: Misdrijven

Titel V. Misdrijven tegen de openbare orde

Artikel 138 Sr

1. Hij die een woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringt of aldaar vertoevende, zich niet op vordering van of vanwege de rechthebbende aanstonds verwijdert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.

Titel XXVII. Ambtsmisdrijven

Artikel 370 Sr

1. De Ambtenaar die, met overschrijding van zijn bevoegdheid of zonder inachtneming van de bij de wet bepaalde vormen, in de woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik binnentreedt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of vanweg de rechthebbende aanstonds verwijdert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.